

Analyse af folkekirkedata

Sammendrag af analysen af data indsamlet vedrørende de københavnske folkekirker

Analyse af folkekirkedata

- *Sammendrag af analysen af data indsamlet vedrørende de københavnske folkekirker*

Rapporten er udarbejdet i 2011.

Rapporten er udarbejdet af Rådgivende Sociologer ApS for Københavns stift

© Rådgivende Sociologer ApS. Henvisning til rapporten må kun ske med tydelig henvisning til Rådgivende Sociologer ApS.

Indhold

Rammerne for rapporten	4
Opgavens indhold	4
Hvad kan rapporten ikke	4
Datagrundlaget for undersøgelsen	5
Den generelle analysemodel	6
Medlemsprocent	6
Gudstjenester	7
Kirkelige handlinger	7
De kirkelige aktiviteter	7
Niveauet for de kirkelige aktiviteter	8
Figur 1.1. Kort over aktivitetsniveau	8
Gennemgang af delmål	8
Udviklingen i de kirkelige aktiviteter	9
Figur 1.2. Kort over Københavns stift. Udvikling.	10
Gennemgang af delmål	11
De økonomiske regnskabstal	12
Niveauet for driftsomkostninger	13
Figur 2.1. Kort over det økonomiske niveau i sognene i Københavns stift.2010	14
Gennemgang af delmål	14
Udvikling i driftsomkostninger	15
Figur 2.2. Kort over den økonomiske udvikling i sognene i Københavns stift, 2006-2010.	17
Gennemgang af delmål	17
Opsamling på den generelle analyse	18
Særanalyse – udvælgelse af sogne	19
Analysens begrænsninger	19
Udvælgelse af sogne til særanalyse	19
Gudstjenester	20
Kirkelige handlinger	21
De økonomiske regnskabstal	21
Udbetalinger inden for driftsrammen	22
Lønudgifter	22
Udgifter til kirkelige aktiviteter	23
Administrationsudgifter	23
Udgifter til præstegård, præstebolig m.v.	24
Udgifter til kirke, menighedslokaler, funktionærbolig m.v.	24
Opsamling	25
Erfaringer fra analysen	25

Rammerne for rapporten

Til et møde i sommeren 2011, blev det fastlagt mellem Københavns stift og Rådgivende Sociologer, at Rådgivende Sociologer skulle forestå en analyse på baggrund af tal vedrørende brug af kirken, leveret fra Københavns stift, koblet med økonomiske regnskabstal, leveret fra Kirkeministeriet. Hovedformålet med opgaven var at få indsamlet og samkørt de data som allerede foreligger i stiftet, og på baggrund heraf, at undersøge hvilke informationer de eksisterende statistikker kunne give om det kirkelige liv i Københavns stift, nærmere bestemt for alle de sogne som ligger i Frederiksberg og Københavns kommune (dvs. med undtagelse af Amagerland og Bornholm provstier).

Opgavens indhold

Rapporten undersøger hvordan kirkestatistikkerne kan bruges til at beskrive udviklingen af det kirkelige liv i sognene i Københavns stift fra 2006 og frem til 2010. Gennem en undersøgelse af hvad kirkestatistikkerne kan sige om det kirkelige liv i sognene, forsøger analysen at komme med bud på hvad der gør sognene forskellige fra hinanden, og hvordan man evt. kan forklare disse forskelle. Opgaven opbygges så læseren indledningsvis gives et overblik over samtlige sogne i analysen, og hvordan disse adskiller sig fra hinanden på en række centrale indikatorer for det kirkelige liv i sognet. Herefter nærstudies kirkestatistikkerne for udvalgte sogne, med det formål at trække så mange informationer ud af data som muligt. Kirkestatistikkerne gennemgås her grundigt for at kunne finde systematiske sammenhænge mellem det kirkelige liv i sognet, og de kirkelige aktiviteter som gennemføres. Nogle sogne vil således være kendetegnet ved nogen former for kirkelige aktiviteter, og andre sogne ved andre former for kirkelige aktiviteter. Samtidig vises det, om udviklingen i antallet af kirkelige aktiviteter stagnerer eller stiger i de forskellige sogne. Som noget særligt for denne undersøgelse sammenholdes opgørelserne over de kirkelige aktiviteter med de økonomiske regnskabstal for sognene. Dette giver mulighed for at undersøge sammenhængen mellem sognenes driftsomkostninger og de kirkelige aktiviteter lidt nærmere. Det er dog ikke muligt at gå i detaljen med sammenhængen mellem driftsomkostninger og kirkelige aktiviteter, da der ikke foreligger oplysninger herom.

Det er en grundlæggende præmis for analysen, at de mål som bruges til at skelne mellem sognene skal være så valide, ensartede og konsistente som muligt. Opgørelser over kirkelige aktiviteter, hvor praksis varierer meget fra sogn til sogn, hvor der hersker usikkerhed omkring opgørelsesmetoden, eller hvor der er registreret store udsving vil derfor blive udeladt fra analysen, i det omfang det er muligt.

Hvad kan rapporten ikke

Hvad rapporten ikke beskriver, er hvilke mål for den kirkelige aktivitet som er mest betydningsfulde eller afgørende, når man skal forsøge at fastlægge i hvilke sogne hvor der sker en afmatning af det kirkelige liv, og i hvilke det kirkelige liv vokser frem. De tilgængelige data giver ikke muligheden for at fastlægge og beskrive årsagssammenhænge, samt at vurdere hvilke parametre som er afgørende for det kirkelige liv. For at kunne forklare og analysere mere indgående, hvad det er, som har en betydning for det kirkelige liv i et sogn kræver det, at man dels undersøger grundlaget for sognenes beslutninger om at udvide eller indskrænke de kirkelige aktiviteter, men i særdeleshed også at man ved noget om, hvad det er som gør, at nogle dele af befolkningen vælger at bruge kirken, mens andre ikke gør. Hvilken betydning har det for det kirkelige liv i sognet, at kirken vælger at prioritere den ene form for aktiviteter frem for andre, og hvad påvirker om den enkelte har lyst til at

komme i kirken og deltage i det kirkelige liv. I forlængelse heraf forholder rapporten sig heller ikke til behovet for tilpasninger i sognestrukturen i Københavns stift, eller klargør hvori tilpasningsbehovene består, ligesom rapporten ikke forsøger at komme med kriterier for prioriteringer af sognenes funktioner. De opstillede analysemodeller er derimod udviklet med henblik på at skabe det mest nuancerede og sammenlignelige billede af alle sognene i Københavns stift, på baggrund af de tilgængelige data.

Datagrundlaget for undersøgelsen

- Kirkestatistikker for Københavns Stift fra 2001 og frem til 2010, med undtagelse af Bornholm og Amagerland provstier. At Amagerland og Bornholm provstier ikke indgår i analysen skyldes en vurdering fra stiftet om at disse provstier har nogle vilkår som er meget forskellige fra de provstier som ligger i Københavns og Frederiksbergs kommune, da de ikke deler de samme storby-vilkår, og derfor ikke kan betragtes på linje med de andre provstier i stiftet.
- Økonomiske regnskabstal fra Kirkeministeriet, udbetalinger indenfor driftsrammen på note 0-5, pristalsreguleret efter 2010-priser
- Antal fødte fra 2006-2009 fra Danmarks Statistik, opdelt på sogneniveau.

Den generelle analysemodel

Dernæst introduceres den analysemodel som bruges til at undersøge forskellene mellem sognene i stiftet. Analysemodellen er udviklet så den, så vidt det er muligt, gør brug af nogle målestokke for sognene, som både er sammenlignelige mellem sognene, og som fortæller noget væsentligt om sognenes aktivitetsniveau samt den økonomiske drift. Første del af analysen indeholder således en nærmere undersøgelse af medlemsprocenterne samt de kirkelige aktiviteter i sognene. På baggrund af de udvalgte mål for den kirkelige aktivitet, udarbejdes et samlet indeks som rangerer sognene, alt efter hvor de placerer sig på målene for den kirkelige aktivitet.

Anden del af analysen er en nærmere undersøgelse af de økonomiske regnskabstal for sognene, sammenholdt med medlemsprocenten og de kirkelige aktiviteter i sognene. Denne del af analysen giver mulighed for at undersøge hvilke sogne som umiddelbart er dyre i drift, men også hvordan driftsomkostningerne i de enkelte sogne hænger sammen med antallet af medlemmer i sognet, og omfanget af de kirkelige aktiviteter. Også her konstrueres der et indeks for sognenes økonomi, som rangerer sognene i forhold til hvordan de placerer sig på målene for deres økonomi.

På baggrund af den generelle analyse udvælges 11 sogne som repræsenterer forskellige typer af sogne i Københavns stift. Disse beskrives mere indgående i den efterfølgende særanalyse.

Første del af analysen består af en generel analyse af alle sognene i stiftet. Formålet med den generelle analyse er at gruppere sognene og dernæst at udvælge 11 sogne, som er kendetegnende for forskellige typer af sogne i Københavns stift. Sognene udvælges på baggrund af en række fastlagte udvælgelseskræterier, samtidig med at der tages hensyn til geografisk spredning og at nogle sogne udgør citykirker og natkirker.

Udvælgelseskræterierne er inddelt i to overordnede kræterier – kirkelig aktivitet og økonomi, som begge belyses i forhold til niveau og udvikling. I det følgende beskrives kræterierne nærmere.

- Niveauet for den kirkelige aktivitet: Sognene udvælges her ud fra deres medlemsprocent, antallet af gudstjenester og antallet af kirkelige handlinger i 2010.
- Udviklingen i den kirkelige aktivitet. Udvikling: Sognene udvælges her i forhold til udviklingen i medlemsprocent, antal af gudstjenester og antal af kirkelige handlinger fra 2006 til 2010.
- Niveauet for driftsudgifterne: Sognene udvælges her på baggrund af deres gennemsnitlige driftsudgift pr. medlem, driftsudgift pr. kirkelig aktivitet samt driftsudgift pr. sogn i 2010
- Udviklingen i driftsudgifterne: Sognene udvælges her på baggrund af udviklingen i deres gennemsnitlige driftsudgift pr. medlem, udvikling i driftsudgift pr. kirkelig aktivitet, samt udvikling i driftsudgift pr. sogn fra 2006 til 2010.

I det følgende beskriver vi hvordan vi har valgt at afgrænse de opstillede mål for kirkelig aktivitet.

Medlemsprocent

Det første vi inddrager som mål for den kirkelige aktivitet i sognet er medlemsprocenten. Medlemsprocenten sammenholder antallet af indbyggere i sognet med antallet af medlemmer af folkekirken i sognet. Der skal i den

senere analyse tages højde for det faktiske medlemstal, da størrelsen på sognet også bør inkluderes i en vurdering af de forskellige sognetyper. Medlemsprocenten er i højere grad end målene for den kirkelige aktivitet et mere robust mål, da den primært påvirkes af til- og fraflytninger i sognet samt af aldersfordelingen, og på sigt af den relative fordeling mellem tilmeldinger og udmeldelser af folkekirken. Når vi i de andre mål for den kirkelige aktivitet har valgt ikke at tage hensyn til medlemstallene i de enkelte sogne skyldes det, at størrelsen på sognet ikke nødvendigvis afgør tilstrømningen af mennesker til de kirkelige aktiviteter, og valget om at afholde de kirkelige handlinger der. Vi betragter dermed ikke sognegrænserne som den primære årsag til aktivitetsniveauerne – men i højere grad kirkens evne til at "tiltrække" kunder. Medlemstallene indgår desuden i særanalysen som bl.a. ser på dåbs- og begravelsesprocenter.

Gudstjenester

Der skelnes mellem gudstjenester og kirkelige handlinger idet omfanget af gudstjenester hovedsageligt er fastlagt af forskrifterne for den kirkelige forkyndelse, mens de kirkelige handlinger hovedsageligt er noget som kan vælges til eller fra af indbyggerne i det enkelte sogn. Det samlede antal gudstjenester dækker over højmesser, andre søndagsgudstjenester, særlige dåbsgudstjenester, hverdagsgudstjenester, børne- og familiegudstjenester og babysalmesang.

Kirkelige handlinger

Som et udtryk for antallet af kirkelige handlinger i det enkelte sogn, har vi valgt at anvende antallet af vielser, kirkelige velsignelser og folkekirkelige begravelser, og dermed udelades antallet af konfirmationer og dåb. Antallet af dåbshandlinger inkluderes ikke idet dåben ofte vil udgøre en del af gudstjenesten på en søndag, og antallet af dåbshandlinger vil derfor ikke sige noget væsentligt om, hvor belastet den enkelte kirke er i forhold til personaleforbrug osv. Vi har endvidere valgt at udelade antallet af konfirmationer. Dette gøres fordi antallet af konfirmationer i en kirke, ikke vurderes til at være en særlig god målestok for kirkens aktivitetsniveau. For det første vil det variere meget mellem kirkerne hvor mange konfirmationer der gennemføres om året, og 15 konfirmationer kan være lige så belastningstunge som 3 konfirmationer, da de under alle omstændigheder vil kræve oprettelsen af et konfirmationshold med tilhørende undervisning osv. Vielser, velsignelser og kirkelige handlinger er heroverfor udtryk for en selvstændig kirkelig ceremoni, som ikke indgår som en del af den almindelige gudstjeneste, og dermed også kræver brug af personale osv.

De kirkelige aktiviteter

Den følgende analyse af de kirkelige aktiviteter i sognene fortæller noget om, hvad der gør et sogn forskelligt fra et andet, og hvor store variationer der er at finde mellem sognene i Københavns stift. Det er en overordnet analyse, som ikke prøver på at indfange og beskrive de mange nuancer som findes i de sognekirkelige aktiviteter, men derimod en analyse som forsøger at give et troværdigt overbliksbillede over sognenes aktivitetsniveauer.

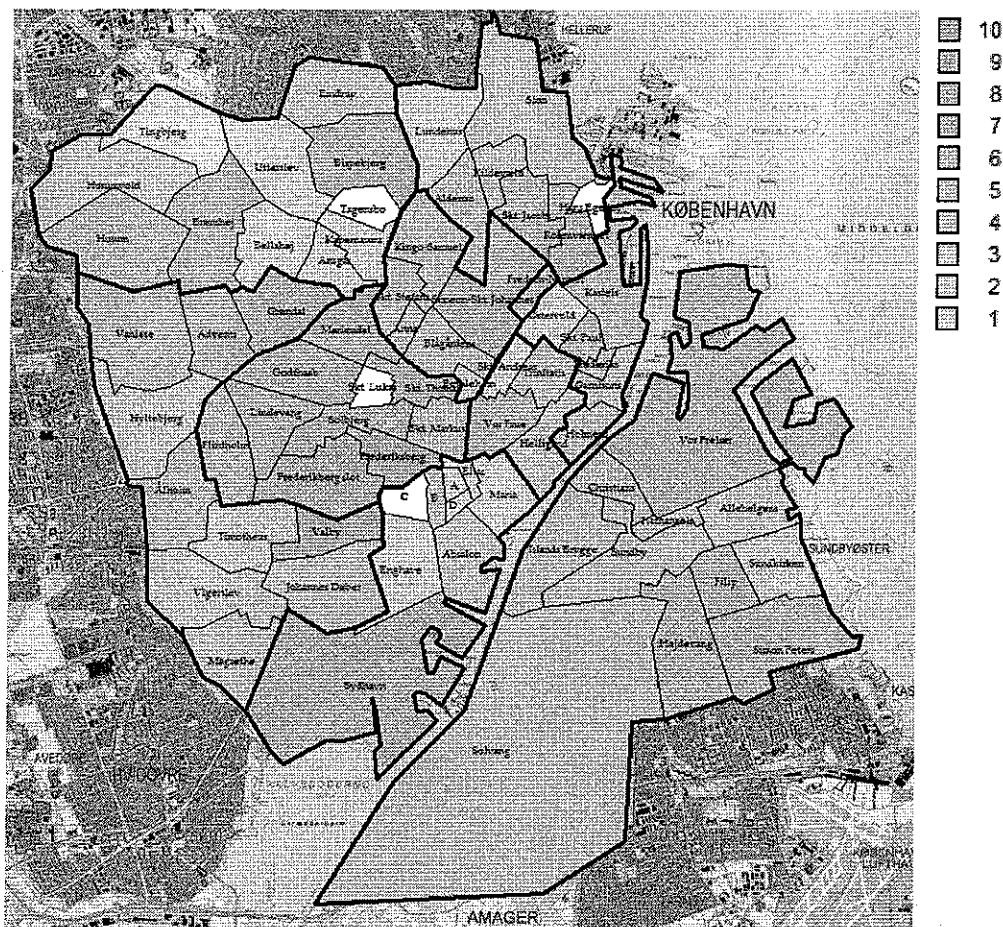
Indekset er som beskrevet konstrueret af grupperinger af medlemsprocenten, antallet af gudstjenester og antallet af kirkelige handlinger i sognet. Sognenes indekssværdi er et gennemsnit af deres placering på de tre undergrupperinger. Har et sogn fx en indekssværdi på 8, ligger sognet i gennemsnit i gruppe 8 på de tre mål for den kirkelige aktivitet. Indekset siger altså noget om, hvordan sognene generelt placerer sig på målene for den kirkelige aktivitet, men ikke noget om hvordan de placerer sig i undergrupperingerne.

Niveauet for de kirkelige aktiviteter

Ser vi nærmere på indekset for de kirkelige aktiviteter varierer aktivitetsniveauet i nogen grad mellem provstierne i Københavns stift, hvor fx Frederiksberg provsti ligger i indeks 8 mens Vesterbro provsti ligger i indeks 3. Inden for hvert provsti er der derudover tydelige variationer mellem sognene.

Figur 1.1 er et kort over Københavns stift, med optegning af alle sognene. Sognenes farve angiver hvordan de placerer sig på det samlede mål for aktivitetsniveauet i 2010. Den grå farve indikerer at sognet placerer sig i én af de øverste grupper, mens den beige farve indikerer at sognet er placeret i en af de nederste grupper. Ingen farve illustrerer at der ikke findes oplysninger om sognet. Umiddelbart er sognenes aktivitetsniveau fordelt geografisk jævnt ud over hele stiftet, med en tendens til at sogne som er beliggende geografisk nordvest i stiftet har et lavere aktivitetsniveau. Samtidig er der en tendens til at sogne som områdemæssigt er meget små, også har lavere aktivitetsniveauer. Endelig fremgår det også at sogne som Brønshøj, Advents, Frederiksberg, Valby og Filip sogn har nogle af de højeste aktivitetsniveauer. At aktivitetsniveauet umiddelbart er lavere i nordvest kan til dels forklares med indbyggersammensætningen i disse områder.

Figur 1.1. Kort over aktivitetsniveau

A: Apostelkirkens, B: Kristkirkens, C: Sankt Matthæus, D: Gethsemane.

Ser vi nærmere på de tre undergrupperinger af kirkelig aktivitet i 2010, bliver det muligt at beskrive mere detaljeret hvordan sognene placerer sig i de forskellige aktivitetsmål.

Medlemsprocenten er det første mål for kirkelige aktivitet i sognene. Medlemsprocenten for sognene (med undtagelse af Tingbjerg sogn) starter omkring 45 pct. hvorefter det fordeler sig jævnt op til omkring 70 pct. Den gennemsnitlige medlemsprocent ligger på 60 pct. Set i forhold til de to andre mål for den kirkelige aktivitet, er medlemsprocenten som tidligere beskrevet en langt mere robust størrelse, med en træg udviklingsrate og med forholdsvis små forskelle mellem sognene. Rigtig mange af sognene har således en medlemsprocent på mellem 55 og 65 pct.

Det næste mål som anvendes til at indikere sognenes kirkelige aktivitetsniveau er antallet af afholdte gudstjenester i sognet. Gudstjenesterne udgøres som tidligere nævnt af højmesser, andre søndagsgudstjenester, særlige dåbsgudstjenester, hverdagsgudstjenester og børnefamiliegudstjenester. Hvor antallet af højmesser varierer meget lidt mellem de forskellige sogne, er det i højere grad antallet af de andre typer af gudstjenester som afspejler forskellen i det samlede antal afholdte gudstjenester i sognene. Der er tale om forholdsvis store variationer i antallet af gudstjenester afholdt i de forskellige sogne, antallet varierer fra Ansgarkirkens 68 afholdte gudstjenester til 178 afholdte gudstjenester i Frederiksberg sogn.¹ I gennemsnit afholdes der 123 gudstjenester om året pr. sogn i Københavns stift i 2010².

Endelig har vi som udtryk for den kirkelige aktivitet inddraget antallet af kirkelige handlinger foretaget i sognene. De kirkelige handlinger udgøres af vielser, velsignelser og begravelser, som alle er udtryk for selvstændige handlinger med brug af personale osv. Kirkelige handlinger varierer fra 12 i Gethsemane sogn til 230 i Flintholm sogn. Det gennemsnitlige antal kirkelige handlinger pr. sogn i Københavns stift er 82, og det skal her også understreges, at Gethsemane og Flintholm falder en del udenfor normalspektret. Gethsemane blev som nævnt lukket for almindelig kirkelig brug i 2008, hvilket forklarer det lave niveau, mens der ligger 6-7 plejehjem i Flintholm sogn, hvilket giver ca. 225 begravelser om året.

Når vi sammenholder indeksene fra de tre aktivitetsmål får vi et samlet mål for den kirkelige aktivitet i sognene. Selvom det samlede indeks er en grovinddeling af sognene, giver det alligevel mulighed for at skelne mellem sognene i stiftet på et sammenligneligt grundlag. Efter første del af analysen står det klart, at der er betydelige forskelle mellem sognene i Københavns stift, og at nogle sogne ligger højt både i forhold til medlemsprocent, antal gudstjenester og antal kirkelige handlinger, mens andre ligger lavt på alle målene. Det er som nævnt ikke muligt at gå i detaljen i denne del af analysen, men det står klart hvordan antallet af kirkelige handlinger er langt mere påvirkelig end fx medlemsprocenten, og dermed også hvordan nogle mål er langt mere påvirkelige overfor forskelle mellem sognene og udsving fra år til år.

Udviklingen i de kirkelige aktiviteter

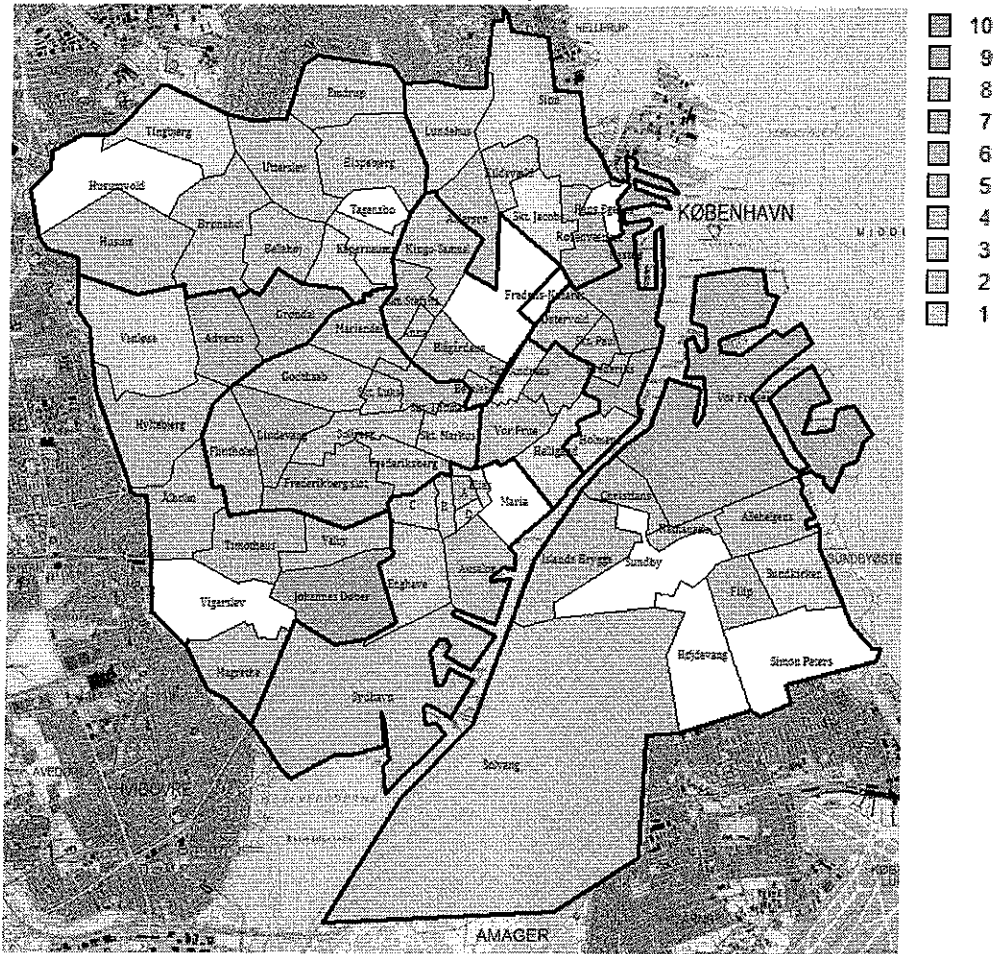
I det følgende ser vi nærmere på udviklingen i de kirkelige aktiviteter i sognene i Københavns stift. Indekset for udviklingen i de kirkelige aktiviteter er som tidligere beskrevet, sammensat af udviklingen i medlemsprocenten,

¹ Med undtagelse af Gethsemane og Sankt Andreas henholdsvis 6 og 46 afholdte gudstjenester – begge kirker er taget ud af almindelig sognekirkelig brug i 2008, hvilket forklarer de lave tal

² Det sande tal ligger sikkert en anelse lavere idet sogne med mere end én kirke er inddraget i analysen.

antallet af gudstjenester og antallet af kirkelige handlinger fra 2006 til 2010. Indekset viser hvordan sognene gennemsnitligt er placeret i de tre undergrupperinger. Har et sogn høje værdier, er det generelt set kendetegnet ved at ligge blandt de sogne som stiger mest i de kirkelige aktiviteter, og har sognet omvendt en lav værdi, er det generelt set kendetegnet ved at være blandt de sogne som falder mest i de kirkelige aktiviteter.

Figur 1.2. Kort over Københavns stift. Udvikling.

A: Apostelkirkens, B: Kristkirkens, C: Sankt Matthæus, D: Gethsemane.

Figur 1.2. viser, at de forskellige udviklingsniveauer er fordelt nogenlunde geografisk jævnt ud over hele stiftet. Sagt med andre ord, så ser det ud til, at hverken geografisk placering eller størrelsen af sognet er afgørende for udviklingen i aktivitetsniveauet. Enkelte sogne markerer sig ved en høj udvikling. Det drejer sig blandt andet om Advents, Frederiksberg slot, Johannes Døbers sogn.

Den jævne fordeling af aktivitetsniveauerne som fremgik af figur 1.2 kan blandt andet ses ved at provstiernes aktivitetsniveauer er jævnt fordelt omkring midten af indekset. Alle har således en indekseværdi mellem 4 og 7. Kigger vi nærmere på de enkelte sogne, finder vi større variationer i aktivitetsniveau, og her ses der umiddelbart heller ikke nogen systematisk sammenhæng mellem sognetyper og udviklingen i aktivitetsniveauet. Sagt med andre ord, så er det ikke et gennemgående træk at fx alle natkirker eller alle sognene i indre by er steget i aktivitetsniveau

Gennemgang af delmål

Indeksberegningerne for udviklingen i medlemsprocenten viser at med undtagelse af Vor Frue sogn, ligger alle sognene i 2010 under indeks 100, hvilket vil sige, at samtlige sogne falder i medlemsprocenter fra 2006 til 2010. Det gennemsnitlige indeks er 93, hvilket betyder at medlemsprocenten i gennemsnit falder med ca. 7 pct. fra 2006 til 2010 i Københavns stift. Tingbjerg sogn er det sogn som falder mest i medlemsprocent fra 2006 til 2010, idet det falder fra indeks 100 i 2006 til indeks 68 i 2010 – et fald på 32 pct. Gennem analysen fremgår det, at Tingbjerg sogn gennemgående har en markant lavere medlemsprocent og fald i medlemsprocent end resten af sognene i Københavns stift. Når sognet skiller sig så markant ud, kan det, jævnfør tidligere afsnit om betydningen af demografiske ændringer i sognene, tilskrives en meget høj og stigende andel af indbyggere med ikke-protestantisk baggrund i sognet.

I forhold til medlemsprocenten er antallet af gudstjenester et langt mere fleksibelt mål, som udvikler sig forskelligt fra sogn til sogn.

Antallet af gudstjenester falder med ca.50 pct. fra 2006 til 2010 i Elias sogn, mens det stiger med ca.60 pct. i Aldersro sogn. Det gennemsnitlige indeks for samtlige sogne i 2010 er 99, hvilket betyder at antallet af gudstjenester samlet set for hele stiftet kun falder med én pct., og altså med andre ord er konstant. De sogne hvor antallet af gudstjenester falder mest er sognene Elias, Sankt Andreas, Sundkirken, Helligånds, Enghave og Sankt Matthæus sogn. Det er iøjnefaldende, at fire af disse sogne ligger i Vesterbro provsti, mens to sogne ligger i Vor Frue provsti. Som tidligere beskrevet er Gethsemane og Sankt Andreas kirke taget ud af almindelige sognekirkelig brug i 2008, hvilket forklarer faldet i antallet af gudstjenester. Dernæst kan man forestille sig, at noget af faldet i sognene i Vesterbro provsti kan skyldes udviklinger i bydelen, eller demografiske ændringer. Således har Vesterbro gennemgået om omfattende om strukturering af provstiets institutionelle organisering, idet man har valgt at samle alle sognene under Vesterbro Bykirke.

De sogne som heroverfor har de største stigninger i antallet af gudstjenester er sognene Aldersro, Anna, Bispebjerg, Kildevæld, Sankt Thomas og Valby. På nær Kildevæld og Aldersro sogn som begge ligger i Østerbro provsti, ligger sognene i hver deres provsti. Således er der ikke noget som indikerer, at den geografiske placering af sognene, har nogen betydning for udviklingen i antallet af gudstjenester.

En anden og meget nærliggende forklaringen på stigningen i det samlede antal gudstjenester er, at stigningen i høj grad skyldes, at man i 2010 begynder at registrere babysalmesang under det samlede antal gudstjenester. Dette medfører for mange sogne, at det samlede antal gudstjenester stiger fra 2009 til 2010, med det antal babysalmesang som sognet afholder. Det er uvist hvordan babysalmesang tidligere er blevet indberettet, men tallene for 2010, giver under alle omstændigheder mulighed for at belyse forskellene mellem sognene lidt nærmere. Sammenholder man stigningen i antallet af gudstjenester med antal babysalmesang er mange af de sogne som stiger væsentligt i antal gudstjenester fra 2006 til 2010 også sogne som afholder forholdsvis mange babysalmesang i 2010. Dette gælder for blandt andet Aldersro, Anna, Bispebjerg, Kildevæld, Sankt Thomas og Valby sogn. Derudover er det sogne som Filips, Husum, Kastels, Simeon-Sankt Johannes, Absalons, Gethsemane og Sydhavn sogn som afholder omkring 20 eller flere end 20 gange babysalmesang om året. Når Filips og Gethsemane således befinder sig blandt de sogne, hvor der er registreret et fald i antal gudstjenester, så er dette fald des større, ser man bort fra antallet af afholdte babysalmesang i 2010. For de resterende sogne som også

afholder omkring 20 gange babysalmesang om året, ses en stigning i antal gudstjenester – en stigning som i høj grad kan henføres til antallet af babysalmesang.

Indekset for udviklingen i antallet af kirkelige handlinger, viser hvordan et mindre antal sogne har en kraftig stigning i antallet kirkelige handlinger, mens størstedelen af sognene faktisk har et fald i antallet af kirkelige handlinger. Samlet set for alle sognene i stiftet falder antallet af kirkelige handlinger med ca. 7 pct.

De sogne som falder mest i antallet af kirkelige handlinger er sognene Anna, Kapernaums, Gethsemane, Holmens, Godthaab og Timotheus sogn. Hvor Gethsemane som tidligere nævnt blev lukket for almindelig sognekirkelig brug i 2008 og derfor falder lidt uden for kategori, så befinder resten af sognene sig i hver deres provsti. Anna sogn, som har en stor stigning i antallet af gudstjenester, har heroverfor et markant fald i antallet af kirkelige handlinger. Denne forskydning mellem de kirkelige aktiviteter kunne skyldes en bevidst prioritering fra sognet om at styrke gudstjenesterne, og i højere grad afholde kirkelige handlinger andre steder i provstiet, men kan også skyldes bevægelser i befolkningens holdning til kirken, og dermed også brug af kirken til gudstjenester og kirkelige handlinger.

De sogne som heroverfor har den største stigning i antallet af kirkelige handlinger er sognene Rosenvænget, Garnisons, Sankt Stefans, Vor Frelsers, Advents, Magrethe, Johannes døber og Solobjerg sogn. Stigningen i Rosenvænget sogn skyldes tilsyneladende tekniske forhold i forbindelse med sognesammenlægningen i 2008, hvorfor der skal tages forbehold for tallet. I Vor Frelsers sogn blev restaureringen af kirketårnet afsluttet i 2009, og dette har sandsynligvis medført et øget antal kirkelige handlinger, da flere har ønsket at få gennemført begravelser, vielser og dåbshandlinger i kirken, hvor man nu endelig kunne undgå at stilladsarbejdet skærmede for kirkens arkitektur. Andre forklaringer skal muligvis findes i de demografiske bevægelser i sognene, samt kirkens evne til at tiltrække kirkegængere.

Samlet set viser gennemgangen af udviklingen i medlemsprocenten, antallet af gudstjenester og antallet af kirkelige handlinger, at der er betydningsfulde bevægelser i gang i stiftet, både i forhold til omfanget af de kirkelige aktiviteter, men også i fordelingen af aktiviteter mellem sognene. I analysen har vi indledningsvis set på de generelle tendenser, og her ses der et faldende eller konstant aktivitetsniveau for de udvalgte aktiviteter. Ser vi nærmere på forskellene mellem de enkelte sogne, er bevægelserne langt mere markante, med både store fald og store stigninger i antallet af aktiviteter.

De økonomiske regnskabstal

I undersøgelsen af hvordan de forskellige sogne udvikler sig fra 2006 til 2010 indgår en nærmere undersøgelse af driftsomkostningernes størrelsesorden, samt udviklingen i driftsomkostningerne for de forskellige sogne. Størrelsen på driftsomkostningerne i de forskellige sogne afhænger naturligvis af mange faktorer, som det kan være svært at afgrænse. Vi tager i den følgende undersøgelse ikke særlig hensyn til, at nogle sogne er særligt driftstunge pga. antallet af turister, nogle pga. af de store kirkekor, nogle fordi der ligger flere kirker i sognet osv. – og sammenligner sognene ud fra samme præmisser.

Vi anvender i analysen økonomiske regnskabstal for udbetalinger indenfor driftsrammen, nærmere bestemt udbetalinger til note 0 til 4, fraregnet udgifter ved driften af kirkegårde som er konteret under note 0³.

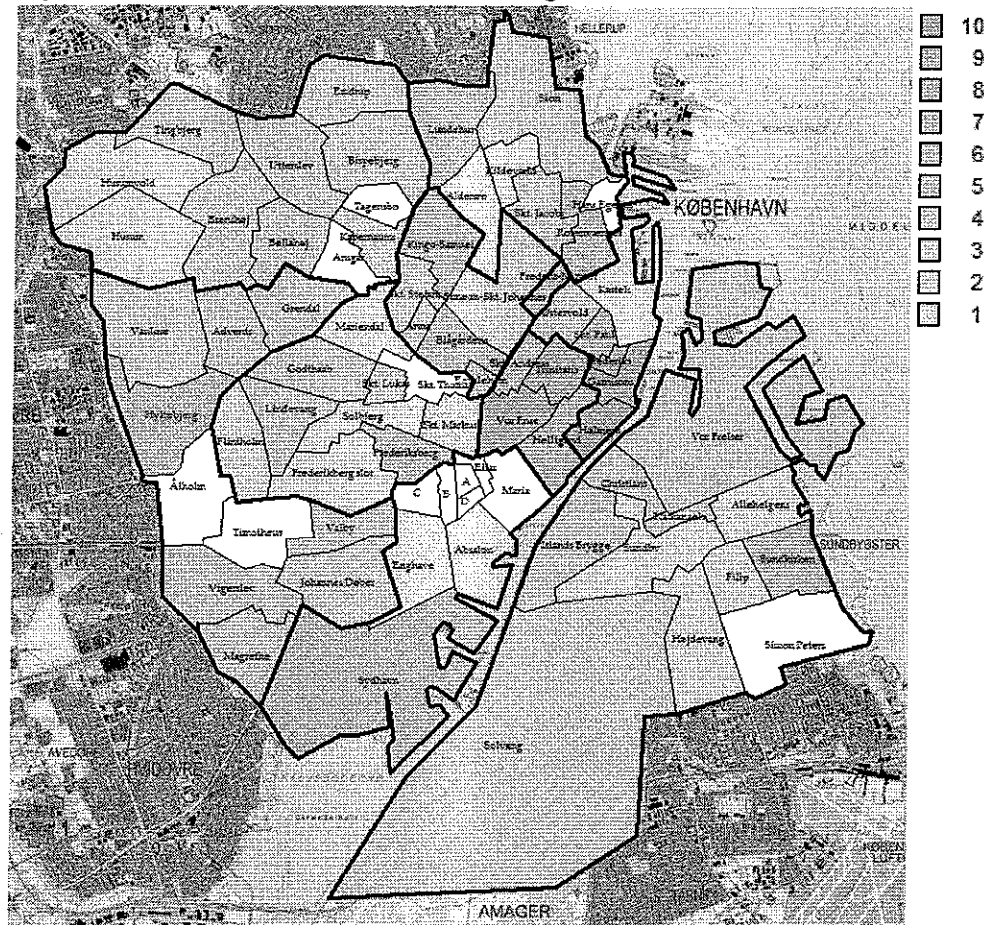
Niveauet for driftsomkostninger

Indekset for det økonomiske niveau er sammensat af oplysninger om driftsomkostninger pr. medlem i 2010, driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet i 2010, samt driftsomkostninger pr. sogn i 2010. Her fremgår det, at enkelte sogne placerer sig i den øverste tiendedel på alle tre undergrupperinger – og altså er markant dyrere i drift end resten af sognene. Der er her tale om sogne som Frederiks, Garnisons, Holmens, Trinitatis og Vor Frue – sogne som alle er beliggende centralt i København, og som arkitektonisk og historisk har en væsentlig betydning, og som derfor også er et populært tilløbsstykke for turister og andre besøgende i København. Samtidig har alle sognene lave indbyggertal, samtidig med at de er populære blandt befolkningen når det drejer sig om deltagelse i gudstjenester og afholdelse af kirkelige handlinger.

Ser vi på figur 2.1 om viser en kort over sognene i Københavns stift, og hvordan sognene fordeler sig i forhold til indekset for det økonomiske niveau, er det meget tydeligt sognene i centrum af København, som er driftstunge. De mindre driftstunge sogne er heroverfor sogne som Allehelgens, Husum, Frederiksberg slot, Kastels og Absalons sogn (tallene for Enghave sogn i 2010 er som nævnt usikre). Umiddelbart ses der ikke nogen sammenhæng mellem mindre driftstunge sogne og deres størrelse eller geografiske placering i stiftet, da de er jævnt fordelt ud over hele kortet. Den følgende analyse vil forsøge at afdække andre mulige forklaringsfaktorer.

³I de regnskabstal som RSO har modtaget fra KM, er løn- og driftsudgifterne til kirkegårde rensset ud. Dog undtaget lønudgiften til Holmens kirkegård, som indgår i tallene for 2008 og 2010.

Figur 2.1. Kort over det økonomiske niveau i sognene i Københavns stift. 2010

A: Apostelkirkens, B: Kristkirkens, C: Sankt Matthæus, D: Gethsemane.

Gennemgang af delmål

Driftsomkostninger pr. medlem i 2010 medtages fordi det siger noget om i hvilken udstrækning driftsomkostningerne hænger sammen med befolkningsgrundlaget i sognet. Sundby er det sogn som har den laveste driftsomkostning pr. medlem med 416 kr. pr medlem. Herefter følger sogne som Mariendal, Allehelgens, Solvang, Husum og Filips sogn, hvor driftsomkostningerne pr. medlem ligger under 500 kr. Driftsomkostningerne pr. medlem fordeler sig jævnt frem til ca. 1000 kr. pr. medlem, hvorefter der forekommer et væsentligt "hop" i driftsomkostningsniveauet. Her stiger driftsomkostninger pr. medlem af folkekirken fra 1044 kr. pr. medlem til 1646 kr. pr. medlem fra Lundehus til Sankt Andreas sogn. Herefter følger en række sogne, som har markant flere omkostninger pr. medlem end resten af sognene i Københavns stift. Det drejer sig her primært om sogne som fungerer som natkirker, citykirker, eller på anden måde er meget centrale i København som turistattraktioner osv., sogne med lave medlemstal og desuden om sammenlagte sogne som Fredens-Nazarets og Blågårdens sogn. Endelig er der tale om Tingbjerg sogn der, som tidligere beskrevet, har en meget lav medlemsprocent, men som jo stadig skal afholde det samme antal højmesser osv. som andre kirker, og derfor har forholdsvis høje driftsomkostninger pr. medlem. Samlet set fordeler størstedelen af sognene sig således jævnt mellem ca. 400 kr. pr. medlem og 1000 kr. pr medlem, hvorefter der følger en række sogne, som pga. beliggenhed, størrelse, rolle som monumentalkirke osv. har langt højere driftsomkostninger pr. medlem end resten af sognene.

Driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet i 2010 er medtaget fordi det gør det muligt at sammenholde antallet af aktiviteter, med de driftsomkostninger sognene har. De kirkelige aktiviteter udgøres af antal gudstjenester, begravelser, vielser og velsignelser. Det laveste niveau for driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet er ca.1000 kr., hvorefter omkostningerne pr. aktivitet fordeler sig jævnt frem til ca.2500 kr. pr. aktivitet. Herefter følger en række sogne med relativt høje driftsomkostninger pr. medlem. Sognene med de laveste driftsomkostninger pr. medlem er sogne som Flintholm, Husumvold, Frederiksberg slot, Brønshøj, Kastels og Filips sogn. Sognene med de højeste driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet er heroverfor sognene Holmens, Sankt Andreas, Garnisons, Helligånds, Frederiks og Trinitatis, og dermed sogne som befinder sig meget centralt i København, og som tidligere beskrevet har nogle særlige citykirke-vilkår, som gør dem langt dyrere i drift end resten af kirkerne i stiftet. De "billige" sogne er heroverfor umiddelbart kendetegnet ved at ligge i Bispebjerg-Brønshøj eller Frederiksberg provstier, samt tilsyneladende at være sogne med høje aktivitetsniveauer. At høje aktivitetsniveauer hænger sammen med forholdsvis lave driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet er meningsfuldt, set i det lys at flere aktiviteter ikke nødvendigvis giver flere omkostninger til administration, kirke, menighedslokaler og funktionærbolig – men derimod primært til lønninger, hvorfor de samlede driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet vil falde.

I undersøgelsen af niveauet for driftsomkostninger i sognene i Københavns stift, har vi til sidst inddraget en målestok for de samlede driftsomkostninger pr. sogn. Igen skal det pointeres, at der ikke er taget højde for antallet af kirker i sognene, og sogne med flere kirker vil derfor være forholdsvis meget dyrere end andre sogne, hvilket der skal tages forbehold for i analysen. Igen ses det, at størstedelen af sognene har driftsomkostninger som ligger fra Kastels sogn med driftsomkostninger på 2.427.287 kr. i 2010 til Frederiksberg sogn med 6.394.758 kr. som driftsomkostninger i 2010. En forholdsvis stor spredning i driftsudgifter, men hvor inden for sognene ikke desto mindre er jævnt fordelt. Blandt de sogne som er "billigst" i drift ser vi således sognene Kastels, Tingbjerg, Frederiksberg Slot, Allehelgens, Kapernaums, Ansgarkirkens og Aldersro, mens de sogne som er dyrest i drift er sognene Vor Frue, Holmens, Simeon-Sankt Johannes, Blågårdens, Rosenvænget, Kingo-Samuel, Garnisons, Sydhavn og Trinitatis. Samtlige af de dyre sogne er således enten sammenlagte sogne (som har flere kirker), eller sogne som befinder sig meget centralt i København. Blandt de mere "billige" sogne skal det nævnes, at Kastels og Frederiksberg Slots sogn har ekstern kirkeejer, hvilket indvirker på driftsomkostningerne.

Det foregående afsnit fortæller noget om, hvilke sogne som har store driftsomkostninger, og hvilke sogne som har mindre driftsomkostninger. Men det fortæller til gengæld ikke noget om, hvorfor nogle sogne er mere driftstunge end andre, og hvordan sammenhængen er mellem udgiftsposterne indenfor driftsrammen. Samlet set viser det sig, at sognene i Københavns stift, har meget forskellige driftsomkostningsniveauer, og at størstedelen af sognene fordeler sig jævnt indenfor en forholdsvis stor spændvidde for driftsomkostningerne. Derudover er der en række sogne som skiller sig ud ved, at være markant dyrere i drift end resten af sognene i stiftet. Her drejer det sig primært om sammenlagte sogne, og om sogne som er beliggende meget centralt i København, sogne som er citykirker eller natkirker – og desuden fungerer som store trækplastre for turister og ved store nationale begivenheder.

Udvikling i driftsomkostninger

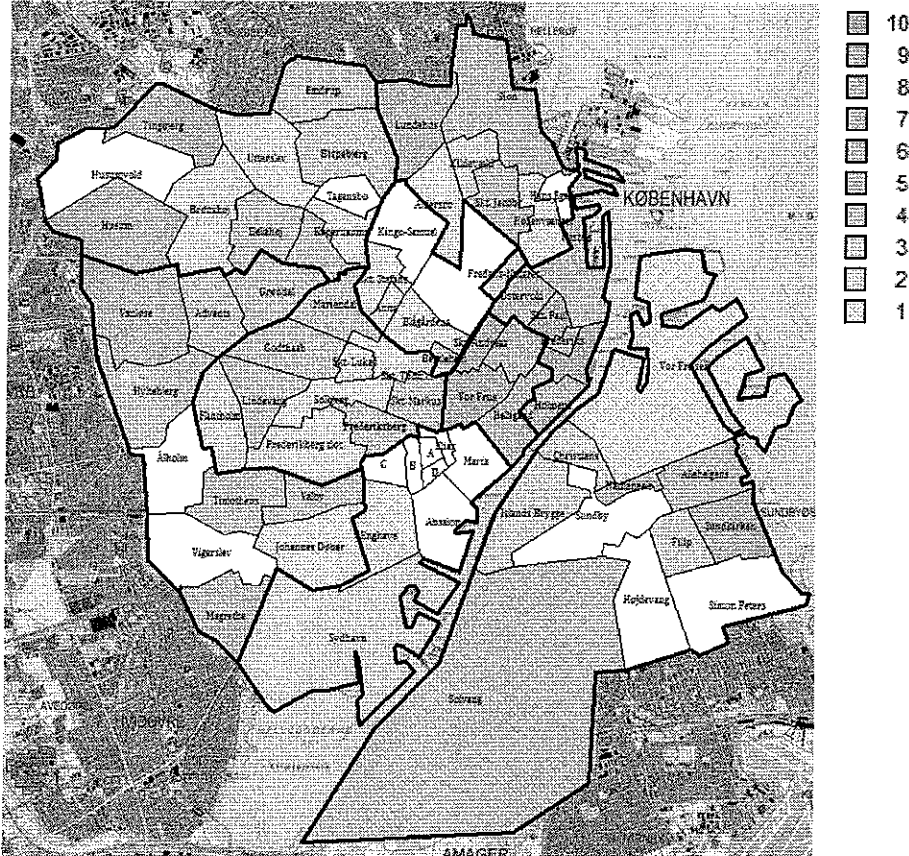
Når vi ser på udviklingen i driftsomkostninger sammenholder vi, som tidligere beskrevet, driftsomkostningerne i 2006 med driftsomkostningerne i 2010, og ser på hvor meget omkostningerne er steget eller faldet. Det samlede indeks opsummerer, hvordan sognene har udviklet sig samlet set på de tre underindeks. Dermed gives et indtryk af den overordnede udvikling i driftsomkostningerne i sognet. De sogne som stiger mest i driftsomkostninger er

sogne som Sankt Pauls, Vor Frue, Garnisons, Lundehus, Sundkirken, Sankt Andreas, Tingbjerg, Vanløse og Husum. Umiddelbart er der tale om meget forskelligartede sogne, med hver deres særpræg. Sankt Pauls, Vor Frue, Garnisons og Sankt Andreas sogn har det til fælles, at de ligger i indre by, og dermed deler vilkår som bykirker. Sankt Andreas er som nævnt lukket for almindelig sognekirkelig brug i 2008, hvilket blandt andet medfører et drastisk fald i antallet af gudstjenester og kirkelige handlinger, samtidig med at sognet stadig har udgifter til administration, kirke og menighedslokaler, hvilket i analysen fremstår som en stigning i driftsudgifterne. Lundehus, Sundkirkens, Tingbjerg, Vanløse og Husum sogn er beliggende jævnt fordelt i stiftet, og vi kan på baggrund af tallene umiddelbart ikke forklare deres markante stigning i driftsomkostninger.

Figur 2.2 viser sognenes geografiske placering i stiftet, ud fra det samlede indeks for udviklingen i driftsomkostninger. På kortet bliver det tydeligt hvordan det er sognene i indre by som er steget mest i driftsomkostninger, samt sogne som ligger nordvest i København og i yderkanten af stiftet. Sognene med de laveste indekssværdier er umiddelbart koncentreret i den sydlige ende af stiftet, samtidig med at der spredt rundt i stiftet også er enkelte sogne, som markerer sig ved deres lave driftsomkostninger.

Det generelle billede af udviklingen i driftsomkostningerne viser dermed sammenhænge mellem arten af sognet og sognets geografiske placering i stiftet. Da det formodes, at den geografiske placering i stiftet har stor betydning for indbyggersammensætningen i de enkelte sogne, samt kirkernes arkitektur og historie, antyder dette umiddelbart, at faktorer som påvirker udgifterne til driften i sognet, kan være relateret til indbyggersammensætningen i sognet, samt i hvilken udstrækning kirken har en rolle som særlig "attraktion" i sognet.

Figur 2.2. Kort over den økonomiske udvikling i sognene i Københavns stift, 2006-2010.

A: Apostelkirkens, B: Kristkirkens, C: Sankt Matthæus, D: Gethsemane.

Gennemgang af delmål

Den følgende gennemgang af de tre delmål for den økonomiske drift forsøger at kaste lys over de mere specifikke forskelle mellem kirkerne. Selvom analysen stadig bevæger sig på et meget generelt niveau, er det vores forhåbning, at der hermed spores nogle mere væsentlige forskelle mellem sognene.

Udviklingen i driftsomkostninger pr. medlem fra 2006 til 2010 fortæller noget om i hvilken udstrækning sognet er steget eller faldet i driftsomkostninger, set i forhold til udgangspunktet i 2006. Samlet set for hele stiftet er der tale om en stigning i driftsudgift pr. medlem fra 1.025 i 2006 til 1.165 i 2010. Men denne stigning dækker over forholdsvis store interne forskelle mellem sognene i stiftet. Blandt de sogne som falder mest i driftsomkostninger pr. medlem befinder sig sogne som Kapernaums, Vor Frelsers, Sydhavn, Johannes Døbers og Christians sogn, der alle falder omkring 20 pct. i driftsomkostninger pr. medlem fra 2006 til 2010. Det som umiddelbart kendetegner disse sogne er, som kortet også viste, at de er placeret i den sydlige del af stiftet, eller i starten af Amager, som Vor Frelsers og Christians sogn. Heroverfor er det Garnisons, Sankt Pauls, Tingbjerg, Tagensbo, Lundehus og Sundskirkens sogn som stiger mest i driftsomkostninger pr. medlem, hvor Garnisons sogn stiger med 90 pct., og Sundskirkens sogn med 34 pct. Disse er mange af de sogne som også ligger i de øverste grupper i det samlede indeks, og forklaringen på deres høje placering er umiddelbart den samme. Tagensbo er det eneste sogn som ikke fremtræder i de øverste grupper i den generelle analyse, og den markante stigning kan umiddelbart forklares ved

et stort fald i medlemsprocenten fra 2006 til 2010, hvor driftsomkostningerne sandsynligvis ikke helt har fulgt med.

Udviklingen i driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet viser, at driftsomkostningerne pr. kirkelig aktivitet er steget med ca. 17 pct. Dette tal dækker over både store stigninger og fald internt i stiftet. Sognene med det største fald i driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet er sogne som Vor Frelsers, Sankt Stefans, Aldersro, Kildevæld, Johannes Døbers og Frederiksberg slots sogn. Det store fald i driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet for Vor Frelsers sogn kan til dels tilskrives stigningen i antallet af kirkelige aktiviteter i sognet i samme periode. Jævnfør tidligere blev restaureringen af kirketårnet på Vor Frelsers kirke afsluttet i september 2009, hvorefter antallet af særligt kirkelige handlinger steg væsentligt, uden at driftsomkostningerne umiddelbart fulgte med. Heroverfor er sognene med de største stigninger i driftsomkostninger pr. kirkelig aktivitet sogne som Sundkirken, Sankt Pauls, Sankt Andreas, Vanløse, Helligånds, Godthaab og Ansgarkirkens sogn.

Indekset for udviklingen i driftsomkostninger pr. sogn fra 2006 til 2010 viser de samme tendenser, som de foregående figurer har vist, træder tydeligt frem, og det er umiddelbart de samme sogne som henholdsvis falder og stiger i driftsomkostninger. Men det fremgår også af tallene, at det er forholdsvis få sogne som enten falder eller stiger markant meget i forhold til resten af sognene i stiftet. Dette betyder, at der generelt set er forholdsvis små forskelle mellem hvor meget de samlede driftsomkostninger i sognene udvikler sig fra 2006 til 2010, men at nogle af de væsentligste forskelle skal findes i sognenes afholdelse af kirkelige aktiviteter.

Analysen af de økonomiske regnskabstal har vist, at der er store forskelle mellem driftsomkostningerne for sognene i Københavns stift. Nogle sogne markerer sig således ved at være dyre i drift, andre billige i drift, og nogle sogne markerer sig ved at stige meget i driftsomkostninger, mens andre falder. Som analysen viser, så er der indikationer på at sognenes geografiske placering samt kirkernes "attraktionsværdi" spiller ind på omkostningsniveauerne. Det har ikke været muligt at afdække andre potentielle sammenhænge i data, og en nærmere analyse vil forhåbentlig kunne kaste lys over dette. Men analysen giver mulighed for at skelne mellem de forskellige sogne i forhold til deres driftsomkostninger, og med et nærmere kendskab til sognets virkelighed – forhåbentlig mulighed for at forklare hvorfor nogle sogne er dyrere end andre.

Opsamling på den generelle analyse

Den generelle analyse viser hvordan der findes væsentlige forskelle mellem sognene i Københavns stift. På baggrund af de udvalgte mål for sognenes aktiviteter samt økonomi, gøres det muligt at sammenligne alle sognene i stiftet ud fra de samme kriterier. Dette giver mulighed for at få et overblik over sognene i stiftet, men fortæller ikke noget om der særegenheder. I en undersøgelse som ønsker at skabe et overblik over alle sogne, er det nødvendigt at anvende nogle mål herfor, som reducerer kompleksiteten i det kirkelige liv, til et mere ensartet og gennemskueligt billede – det er dette som den generelle analyse forsøger. Man kan til enhver tid diskutere hvilke mål for den kirkelige aktivitet som er de mest relevante i en tværgående analyse af sognene i stiftet, men det er altafgørende, at målene for den kirkelige aktivitet er sammenlignelige i de mest gennemgående træk. Og når det er sagt, så har det vist sig i arbejdet med kirkestatistikkerne, at når man går tallene efter, så findes der afvigelser fra reglen om sammenlignelig. Dette skyldes dels at der er nogle forhold som den generelle analyse ikke inddrager, og dels at indberetningen af kirkestatistikker, og særligt regnskabstallene, en sjælden gang i mellem ikke følger den gængse procedure. Den følgende særanalyse forsøger, at komme med et bud på hvordan man kan nuancere den generelle analyse af sognene med udgangspunkt i de indberettede kirkestatistikker.

Særanalyse – udvælgelse af sogne

Særanalysens overordnede formål er at beskrive forskellige typer af sogne i Københavns stift og i forlængelse heraf, at afdække hvad der karakteriserer de udvalgte sogne. Med udgangspunkt i de overleverede data fra Københavns stift undersøges det nærmere, hvilke aktiviteter som afholdes i de udvalgte sogne, og hvordan det kendetegner det kirkelige liv i sognet. Analysen inddrager således en større detaljeringsgrad end den generelle analyse, og vil i lidt højere grad afdække sammenhænge mellem de kirkelige aktiviteter og det kirkelige liv i sognene.

I særanalysen beskriver og analyserer vi de udvalgte sogne i forhold til:

- Gudstjenester
- Kirkelige handlinger
- Driftsudgifter

Analysens begrænsninger

Særanalysen vil fortælle noget om, i hvilken udstrækning forskellige typer af gudstjenester dominerer det ene sogn frem for det andet, og om nogle af de udvalgte sogne er karakteriseret ved mange dåbshandlinger, mange vielser eller mange begravelser. Hvad den derimod ikke fastlægger noget om er, hvad der påvirker det kirkelige liv. Analysen fortæller således ikke, om det er fordi indbyggerne efterspørger en særlig form for gudstjeneste, at denne type gudstjenester vokser, om det er fordi præsten, organisten eller korsangere i særlig grad formår at tilføre nyt liv til kirken, eller om det er fordi formidlingen og markedsføringen af kirkens aktiviteter er blevet mere klar, tydelig og målrettet, at det kirkelige liv udvikler sig. For at kunne sige noget mere om det, kræver det indsigt i hvordan indbyggerne i sognet opfatter kirken, og hvordan de reagerer på de forskellige tiltag som kirken igangsætter. Ydermere kræver det mere indgående kendskab til det kirkelige arbejde, og hvordan der internt i sognet arbejdes med de kirkelige aktiviteter. Vi vil dog gennem analysen forsøge at komme med bud på hvad der kan påvirke det kirkelige liv i sognene, uden at dette skal opfattes som endelige svar.

Udvælgelse af sogne til særanalyse

På baggrund af den generelle analyse udvælges 11 sogne. Vi har efterstræbt at udvælge sogne fra hvert provsti i stiftet, samt sogne der fordeler sig forskelligt på de fire udvælgelsesindeks. Vi har desuden prioriteret sogne med natkirker og citykirker, samt sogne som ligger i mindre befolkningstætte områder i Københavns stift. Vi har med vilje undladt at udvælge sammenlagte sogne og sogne som er blevet taget ud af almindelig sognekirkelig brug inden for de sidste par år, da det skaber nogle ujævnheder i data. Dermed udvælges sogne som repræsenterer forskellige typer af sogne, og som forhåbentlig muliggør en nuanceret beskrivelse af det kirkelige liv i Københavns stift.

Udvælgelseskriterier:

- Provstier
- Geografi
- Type af kirke: Citykirke, natkirke

- Aktivitetsniveau og udvikling
- Økonomisk niveau og udvikling
- Ingen sammenlagte sogne
- Ingen sogne som er lukket for almindelig sognekirkelig brug

Sognene udvalgt til særanalysen er:

- Ansgarkirkens sogn
- Helligånds sogn
- Johannes Døbers sogn
- Kildevælds sogn
- Lindevang sogn
- Sankt Pauls sogn
- Sankt Stefans sogn
- Sundkirkens sogn
- Sydhavn sogn
- Utterslev sogn
- Vanløse sogn

Når vi i den følgende analyse har valgt ikke at tage særligt hensyn til det faktiske antal af medlemmer i de udvalgte sogne, og ikke forholder os eksplicit til sognets geografiske størrelse så skyldes det, at vi ikke opfatter sognegrænserne som afgørende for det kirkelige liv i sognet. Sognegrænsen anses ikke for en fysisk grænse, der bestemmer hvilke kirker indbyggerne kan benytte sig af, men mere som en administrativ opdeling af stiftet. Derimod er det mere relevant at betragte sognene i relation til hinanden. Ligger et sogn tæt op af mange andre sogne, eller tæt op af en meget populær kirke, vil dette have betydning for besøgstallene og det kirkelige liv. Det er klart at afstanden fra ens hjem og til kirken har en betydning for hvilke kirker man besøger, men på grund af de meget korte afstande mellem kirkerne i Københavns stift, vurderes dette til ikke at have nogen afgørende betydning.

Gudstjenester

I gennemgangen af gudstjenestetyperne én for én står det klart, at der er væsentlige forskelle at finde mellem de udvalgte sogne – både i forhold til hvor mange gudstjenester der afholdes, men også i forhold til hvilken type gudstjenester som afholdes. De væsentligste årsager hertil kan blandt andet være:

- Geografi – sognets placering i stiftet
- Medlemsprocent/indbyggersammensætning – andel indbyggere med ikke-protestantisk baggrund
- Aldersfordeling i sognet – hvor mange ældre, unge og børn
- Engagement fra kirkens personale - en engageret organist eller præst
- Sognets prioriteringer – hvilken type gudstjeneste prioriterer man højt
- Fornyetser af de kirkelige tilbud – rammer sognet nye målgrupper
- Arrangementernes karakter – gør nogle sogne mere ud af arrangementerne end andre

Vi finder gennem analysen, at nogle sogne tilsyneladende i højere grad formår at øge antallet af gudstjenester, udvikle tilbud som rammer nye brugergrupper, samt prioritere mellem de forskellige typer af gudstjenester. Vi ser, at de højtplacerede sogne er stærke indenfor mange forskellige områder, hvilket generelt set styrker deres kirkelige aktivitetsniveau, og at sogne med få gudstjenester, generelt set ligger lavt på alle typer af gudstjenester.

Men der er selvfølgelig også undtagelser. Som analysen viser, er der sogne, som samlet set ikke afholder særlig mange gudstjenester, men som tilsyneladende har specialiseret sig inden for en bestemt type gudstjeneste. Dette gør sig fx gældende for Sankt Pauls sogn, som samlet set afholder få gudstjenester om året, men som til gengæld afholder forholdsvis mange andagter. Samtidig ser vi, at antallet af afholdte gudstjenester ikke nødvendigvis hænger sammen med et højt antal deltagere til gudstjenesterne. Nogle sogne afholder således mange gudstjenester, uden at der kommer særlig mange deltagere, mens nogle sogne afholder meget få gudstjenester, hvor der kommer adskillige mennesker. Samtidig træder det tydeligt frem i analysen at Helligåndskirken, som både er citykirke og natkirke, har et højt aktivitetsniveau for næsten alle typer af gudstjenester. Tilsyneladende afhænger antallet af gudstjenester i sognet af, om sognet er i stand til at forny sine tilbud om forskellige typer af gudstjenester, så et bredere udsnit af befolkningen tiltrækkes af det kirkelige liv, men også af om de rette betingelser for det kirkelige liv, er til stede i sognet. Hermed menes om indbyggersammensætningen så at sige understøtter de typer af gudstjenester, som afholdes i sognet. Der er dermed tale om en gensidig proces, hvor det kirkelige liv afhænger af befolkningen i nærområdet og deres behov, men også af om sognet er i stand til at justere de kirkelige tilbud, så de stemmer overens med behovene.

Vi kan i denne analyse ikke undersøge mere indgående hvad der påvirker det kirkelige liv i sognet. Om det er fordi sognet har formået at tilpasse sig befolkningens behov, om det er fordi sognet har formået at sælge sine aktiviteter bedre, og dermed også aktivere befolkningen, eller om det er fordi sognet har formået at forny de kirkelige aktiviteter så meget, at de virker mere attraktive og mere levende. Det kirkelige liv må nødvendigvis være reguleret af på den ene side medlemmernes ønsker og behov, og på den anden side af sognets og kirkens evne til at ramme sit publikum. Tallene viser, at der er forskelle mellem sognene, men mere dybdegående forklaringer kræver en anden form for data. Vi vil dog i det følgende gå videre i dybden med kirkelige handlinger for dermed at nuancere forskellene på sognene mest muligt.

Kirkelige handlinger

Grundlæggende er der noget som tyder på, at nogle kirker bare er mere populære end andre. Dette skyldes sandsynligvis meget konkrete forhold som kirkens historie, arkitektur og geografiske placering – og dermed ikke noget som forvaltningen af sognet har den store indflydelse på. Dernæst er der nogle sogne som sandsynligvis har tilknyttet nogle særligt populære sognepræster, et særligt godt kirkekor, eller har fået etableret nogle særlige traditioner i den enkelte kirke. Alt dette noget som giver sognet et meget gunstigt udgangspunkt for det kirkelige liv, og som virker selvforstærkende – liv giver liv. Vi viser også at nogle sogne tilsyneladende har "specialiseret" sig indenfor en bestemt type kirkelig handling. Hermed menes at nogle sogne umiddelbart afholder rigtig mange af én type kirkelig handling, men få af de andre. Endelig har det også været vores forventning at alderssammensætningen i sognene, vil have en forholdsvis stor betydning for antallet af afholdte kirkelige handlinger. Det har dog vist sig ikke at have den store betydning. Kun i enkelte tilfælde har vi således kunne påvise at høje aktivitetstal for en given handling, hang sammen med alderssammensætningen i sognet.

De økonomiske regnskabstal

I dette afsnit fokuserer vi på de økonomiske regnskabstal for de udvalgte sogne. Københavns stift er kendetegnet ved store forskelle mellem hvor meget de enkelte sogne koster. Som vores tidligere analyser har vist, så svarer antallet af folkekirkemedlemmer i et sogn ikke nødvendigvis overens med, hvor mange aktiviteter som afholdes i det enkelte sogn. Til trods for få folkekirkemedlemmer fx i nogle af sognene i inde by, har citykirkerne her i gennemsnit langt højere driftsomkostninger end et gennemsnitssogn i stiftet. Som vi også tidligere har nævnt er

folkekirkemedlemmerne ikke begrænset til udelukkende at deltage i de kirkelige aktiviteter i deres eget sogn. Sognegrænserne er i denne henseende flydende, og det står således den enkelte frit for at vælge det arrangement og den kirke, som man lige finder interessant. En betragtning af sognenes økonomi vil derfor i en vis udstrækning give et misvisende billede, hvis man fx ser på størrelsen på sognet eller antallet af medlemmer i sognet, fordi brugerne af kirken i princippet kan komme fra hele stiftet – endda fra hele landet. Vi vil i det følgende belyse denne problemstilling nærmere, således at vi i analysen både inddrager overvejelser vedrørende sognenes størrelse, men også den rolle sognet spiller i stiftet.

Udbetalinger inden for driftsrammen

I det følgende ser vi på de samlede driftsomkostninger for de udvalgte sogne, fordelt på note 0-4. Et hurtigt blik fortæller, at det sogn som har mindst driftsomkostninger koster ca. 3 mio. om året, og at det dyreste i drift koster lidt over 7 mio. om året. Sydhavn er således dobbelt så dyr i drift i 2010 som Ansgarkirkens sogn. Derudover ses det, at Sankt Pauls sogn tilsyneladende har nogle meget markante administrationsomkostninger, og at Vanløse sogn har nogle markante udgifter til præstebolig i 2010. En nærmere inspektion af disse tal, vil forhåbentlig fortælle os noget mere.

Note 0, som er lønninger udbetalt til sognene udgør langt størstedelen af driftsomkostninger, og udvikler sig fra ca. 2,4 mio. om året i 2006 til ca. 2,5 mio. om året i 2010. En lille stigning på 8 pct. Lønningerne dækker over løn til kordegn, sognemedhjælper, gravere, kirkesangere m.v., så lønudgifterne i det enkelte sogn, vil i høj grad være bestemt af antallet ansatte, samt hvilke typer af ansættelser der er tale om. Som udgangspunkt er præsterne ikke finansieret lokalt, med undtagelse af få tilfælde af lokalt finansierede præster⁴. Dernæst er der note 1-3, som ligger på nogenlunde samme niveau, men hvor udviklingen ser lidt forskellig ud. Note 1, som dækker over udgifter til de kirkelige aktiviteter, ligger forholdsvis konstant på ca. 360.000 kr. fra 2006 til 2010, med det største udsving i 2009. For note 2, som dækker over administrationsudgifter, ses en stigning på 60 pct. fra ca. 222.000 til ca. 355.000 mellem 2006 og 2010, med langt den største stigning fra 2006 til 2007. For note 3 som dækker over udgifter til præstegård, præstebolig m.v. ses et mindre fald i driftsomkostningerne fra ca. 270.000 kr. til ca. 230.000 kr. mellem 2006 og 2010, med et forholdsvis stort udsving i 2007. Endelig følger udgifter på note 4, som er udgifter til kirke, menighedsrådslokaler, funktionærbolig m.v. Denne udgiftspost udvikler sig fra ca. 790.000 kr. om året i 2006 til ca. 890.000 kr. om året i 2010, og altså en stigning på ca. 13 pct.

Den ovenstående gennemgang belyser, hvordan der generelt set er store forskelle mellem sognene i stiftet, men også hvordan de forskellige udgiftsposter fylder meget forskelligt i de samlede driftsomkostninger.

Lønudgifter

I det følgende fokuserer vi udelukkende på lønudgifterne i de udvalgte sogne. Lønudgifterne er bestemt af antallet af ansatte i sognet, samt hvilken type af ansættelser der er tale om. Forskelle i lønningsniveauer samt lønudgifter til vikarer på grund af sygdom eller fratrædelse kan også have stor betydning for forskelle og udsving i lønudgifterne. Og antallet af ansatte osv. hænger igen sammen med størrelsen på sognet, samt hvor mange aktiviteter som afholdes. De laveste lønudgifter pr. år ligger omkring ca. 1,7 mio. kr. om året, hvilket nogenlunde er niveauerne i Ansgarkirkens, Sankt Pauls, Johannes Døbers og Sundkirkens sogn i 2006 til 2010. Ser vi tallene efter fremgår det videre, at Utterslev sogn også har forholdsvis lave lønudgifter, hvis man ser bort fra et meget stort

⁴ Der blev i 2007 lukket for muligheden for lokalt ansatte præster i sognene. Det er dog kun ca. 100 ud af 2000 præster som er lokalt finansierede. De lokalt finansierede præster vil ofte være særpræster, som har en særlig funktion i sognet - eller på tværs af sogne.

udsving i 2006. Sognene med de højeste lønudgifter udbetaler herover omkring 3,5 mio. kr. årligt til lønninger, og dette gælder primært Sydhavn sogn, mens Helligånds sogn og Lindevang sogn følger lige efter med lønudgifter for lige under 3 mio. kr. årligt.

Samlet set er der ret store forskelle mellem lønudgifterne i de udvalgte sogne. Sammenligner man sognenes størrelse med deres driftsomkostninger, tegner der sig heller ikke noget ensartet billede. Sankt Pauls sogn har således langt mindre lønudgifter end fx Helligåndsogn, til trods for at sognene har nogenlunde samme størrelse. Årsager til forskelle i lønudgiftsniveauer kan i forlængelse heraf muligvis relateres til typer af ansættelser, som er tilknyttet aktiviteter, som går ud over den almindelige sognekirkelige gudstjeneste og de kirkelige handlinger. Det være sig fx kirkekoncerter, babysalmesang eller andet. Derudover kan det tænkes, at andelen af kirkelige aktiviteter, som bliver gennemført ved personale, som ikke er ansat i sognet, kan have en betydning for lønudgiftsniveauerne.

Udgifter til kirkelige aktiviteter

I forhold til lønudgifterne ses der langt større udsving i udgiftsniveauerne for de kirkelige aktiviteter fra år til år. Mens aktivitetsudgifterne i nogle sogne godt nok ikke falder eller stiger i væsentlig grad, er der til gengæld en del sogne, hvor der ses store udsving på aktivitetsudgifterne fra 2006 til 2010. Derudover skiller Helligånds og Sydhavns sogn sig ud ved, at have nogle markant højere aktivitetsudgifter end resten af de udvalgte sogne. Når Lindevang sogn fremstår som et sogn med høje aktivitetsomkostninger skyldes det, at sognet i 2010 stiger markant i udgifter til kirkelige aktiviteter. Et andet sogn som også stiger væsentligt i aktivitetsudgifter er Utterslev sogn, hvor der er registreret en jævn stigning på ca. 74 pct. fra 2006 til 2010. Bemærkelsesværdigt er det, at Kildevælds sogn, som har et forholdsvis højt aktivitetsniveau, stadig ligger i den lave ende hvad angår aktivitetsomkostninger. Sogne som falder markant i aktivitetsudgifterne er Helligånds, Sydhavn og til dels også Sundkirkens sogn. Dette fald er forholdsvis stabilt over de sidste fem år, med undtagelse af Sydhavn sogn, som stiger en del i 2008, hvorefter faldet i aktivitetsudgifter falder igen.

Samlet set viser afsnittet, at sogne med lave aktivitetsniveauer generelt set har færre udgifter til de kirkelige aktiviteter og omvendt. Men afsnittet viser også, at nogle sogne bryder med denne sammenhæng. Det gælder fx for Kildevæld, Sankt Stefans og Vanløse sogn, som umiddelbart har høje aktivitetsniveauer, men lave omkostninger til de kirkelige aktiviteter. Omvendt forklarer tallene heller ikke de nuancerede sammenhænge fuldstændig. Fordi analysen kun kan inddrage sammenlignelige parametre på tværs af sognene, vil der være særlige forhold i forskellige sogne, som ikke inddrages i analysen, og som derfor heller ikke er med til at forklare forskellene mellem sognene.

Administrationsudgifter

Udgifter til administrationen er én af de mindste udgiftsposter i regnskabstallene. Det er derfor en udgiftspost som ikke har den store betydning, når man ser på sognenes samlede driftsomkostninger. Administrationsudgifterne dækker bl.a. over kursusudgifter, honorarer ved bygningskyndige, samt udgifter ved menighedsrådsvalg. Umiddelbart er forskellene mellem sognene forholdsvis store, set i forhold til hvor udgiftspostens størrelse, og der ses endvidere meget store udsving i enkelte sogne. At der blev afholdt menighedsrådsvalg i 2008 giver tilsyneladende ikke noget markant udsving i administrationsudgifterne. Dette fremgår hvis man fx ser på de gennemsnitlige administrationsudgifter for hele stiftet, hvor stigningen i 2008 er cirka lige så stor som stigningen i 2009.

Ser man på tallene er der tydelige udsving i administrationsomkostninger i Sankt Pauls sogn i 2010 og i Sydhavn sogn i 2006 og 2008. For Sankt Pauls skyldes udsvinget i 2010, en renovering af marmorkirkens kuppel, som blev registreret via administrationsomkostningerne for Sankt Pauls sogn. Der er altså ikke tale om en reel stigning i administrationsomkostningerne, men om en ekstraordinær indberetning, pga. regnskabstekniske deltaljer.

Udsvingene i Sydhavn sogn kan umiddelbart ikke forklares med udgangspunkt i de tilgængelige kilder. Når de samlede administrationsomkostninger for hele stiftet stiger med ca. 60 pct. kan en stor del af denne stigning altså skyldes, at Sankt Pauls sogn har registreret renovationsudgifter under denne post (samtidig trækkes stigningen en anelse ned af markant høje administrationsomkostninger i Sydhavn sogn i 2006). Et andet sogn som stiger markant er Sundkirkens sogn, hvor der også ses store udsving, men trods alt en generel stigning. Derudover ses der store stigninger i administrationsudgifter i Lindevang, Ansgarkirkens, Helligånds og Vanløse sogn.

Administrationsudgifterne er samlet meget varierende for alle sogne samtidig med, at der ses store udsving for enkelte sogne. Samtidig ses en generel stigning i administrationsudgifterne med enkelte sogne, som falder. Dog er administrationsomkostningerne så varierende, at tallene for udviklingen skal læses med forbehold, da de kan skævvrides af udsving i de pågældende år.

Udgifter til præstegård, præstebolig m.v.

Når vi ser på udgifter til præstegård og præstebolig i de udvalgte sogne, er det væsentligt at forholde sig til, hvilke type af præstegård el. præstebolig der er tale om, hvem der bruger den og til hvor meget. Da vi ikke har adgang til oplysninger om dette for de udvalgte sogne, vil vi i stedet forholde os til udgiftsniveauerne til præstegård og præstebolig, samt hvordan de udvikler sig fra 2006 til 2010. Sundkirkens sogn har færrest udgifter til præstegård m.v., og herefter følger Sankt Pauls, Sankt Stefans, Kildevæld og Utterslev sogn, hvis udgifter ligger omkring 100.000-150.000 kr. årligt. I den modsatte ende finder vi sogne som Vanløse, Lindevang, Sydhavn og Helligånds sogn, som har udgifter til præstegård m.v. for mellem 250.000- 350.000 kr. årligt. Der er altså tydelige forskelle mellem hvor store udgifter de enkelte sogne har til præstegård m.v. Udgifterne til præstegård, præstebolig m.v. dækker generelt over skatter og afgifter, el og varme, konfirmandlokaler, anskaffelser og vedligeholdelse af boliger, leje af præstebolig samt edb-udgifter. I Utterslev, Sydhavn, Lindevang og Vanløse sogn er der tale om særligt store udsving.

Samlet set fortæller udgifterne til præstegård, præstebolig m.v. meget lidt om det kirkelige liv. Sammenhængen mellem størrelsen på præsteboligen eller præsteboligens stand og det kirkelige liv er således svær at finde. Man kan dog forestille sig at et aktivt og engageret menighedsråd, også vil være meget engagerede i at vedligeholde præsteboligen, både for præsten, men også for de forbipasserende som måtte få øje på præsteboligen. Derudover kan der også være en sammenhæng mellem præsteboligens størrelse eller udformning, og kirkens alder, arkitektur osv. Endelig skal det fremhæves, at udgiftsposten for præstebolig m.v. er den mindste udgiftspost set i forhold til de samlede driftsomkostninger. Størrelsen af denne post samt udviklingen af den, har således ikke den store effekt på det samlede budget. Dog har store udsving på posten, som det vi fx ser i Sydhavn sogn, hvor udgiften stiger med lidt over 1 mio. kr. en væsentlig betydning, og skal medtages i betragtninger over de samlede driftsomkostninger.

Udgifter til kirke, menighedslokaler, funktionærbolig m.v.

Udgifterne til kirke, menighedslokaler, funktionærbolig m.v. dækker generelt over skatter og afgifter, forsikringer, el og varme, anskaffelser og vedligeholdelse af kirken osv. samt Edb-udgifter. Udgifter som er konstante, og som

grundlæggende ikke påvirkes af de kirkelige aktiviteter. Hvis kirken holder længere åbent, eller gennemfører flere handlinger skal den selvfølgelig også opvarmes i længere tid, hvilket bruger varme og el, men dette er ikke noget som har en væsentlig betydning for udgiftsniveauet. Alligevel ses der væsentlige forskelle mellem de udvalgte sogne, samt betydelige udsving mellem årene. Igen forholder det sig sådan, at da vi ikke har kendskab til kirkernes størrelse, hvor mange lokaler der skal rengøres og varmes op, eller hvordan menighedslokalerne og funktionærboligen ser ud, kan vi ikke vurdere i hvilken udstrækning dette hænger sammen med udgiftsniveauerne. Meget markant er det at Sydhavn sogn i 2009 pludselig har udgifter på 4,5 mio. kr., hvilket er en tredobling af deres udgifter fra året før. Som vi så det i forrige afsnit havde Sydhavn sogn i 2008 også markante udgifter til præstegård, præstebolig m.v. og man kan derfor forestille sig, at sognet har været i gang med en omfattende opgradering af sognets bygninger.

Samlet set fortæller udgifterne til kirke osv. os ikke noget væsentligt om det kirkelige liv. Som i foregående afsnit er sammenhængen mellem denne udgiftspost og de aktiviteter som er i kirken meget svag, og afsnittet tildeles heller ikke den store opmærksomhed. Grundlæggende fortæller det os dog noget om markante udsving i de samlede driftsomkostninger, og dette kan være med til at nuancere det samlede billede af sognenes økonomi.

Opsamling

Særanalysen viser at en nærmere gennemgang af kirkestatistikkerne tilføjer yderligere perspektiver til analysen, men at det overordnede billede som blev tegnet i den generelle analyse bibeholdes. Derudover viser særanalysen, at man i en nærmere analyse af kirkestatistikkerne skal være opmærksom på udsving i de indberettede tal, som skyldes regnskabstekniske detaljer eller andre særlige forhold i sognene.

Erfaringer fra analysen

Analysens formål har været at give et overbliksbillede over sognene i Københavns stift, med udgangspunkt i de indberettede kirkestatistikker. Kirkestatistikkerne er som udgangspunkt ikke udarbejdet til at danne grundlag for store forkromede analyser, og det sætter sit spor på arbejdet med tallene. Alligevel er det generelt set lykkedes at konstruere en analyse, hvor der tages højde for sognenes forskelligheder samtidig med, at der udvikles generelle mål for deres præstationer. Den generelle analyse er udviklet for at skabe et overblik over samtlige sogne i Københavns stift, på baggrund af nogle sammenlignelige mål, og her viser der sig tydelige forskelle. Særanalysen går herefter mere i dybden med udvalgte sogne for at se, om en nærmere gennemgang af kirkestatistikkerne kan tilføre yderligere viden til analysen. Læseren bør holde sig for øje, at sognene ikke er udvalgt fordi de er enten gode eller dårlige, men fordi de repræsenterer forskellige sogne i stiftet. Generelt set genfindes resultaterne fra den generelle analyse, når sognene nærstuderes i særanalysen. Dette med undtagelse af få sogne, hvor indberetningen af de økonomiske regnskabstal har afvejet fra den gængse procedure herfor.

Arbejdet med kirkestatistikkerne har været båret af et ønske om, at skabe så megen sammenlignelighed og overblik over sognene i Københavns stift som muligt. Dette har også betydet, at vi har måttet undlade at gå i detaljen med hver enkelt udsving i tallene, som kunne være interessant at se nærmere på, ligesom vi ikke har kunnet forholde os til særlige forhold vedrørende hvert enkelt sogn i stiftet – uanset hvor nysgerrige vi har været efter at finde årsager til forskellighederne mellem sognene. Vi har således forsøgt at trække nogle karakteristika frem for de udvalgte sogne, men har som nævnt også været begrænset til at beskæftige os med de tilgængelige. Det er vores forhåbning at læseren, efter at have læst rapporten, har fået kastet lys over nogle generelle træk for

sognene i Københavns stift, og at dette kan forbedre det videre arbejde med udviklingen af det kirkelige liv i stiftet.